

Koštuřík, Pavel; Palátová, Dana

Zachraňovací archeologický výzkum v Těšeticích-pískovně

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1984, vol. 33, iss. E29, pp. [109]-130

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/108951>

Access Date: 28. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

PAVEL KOŠTUŘÍK — DANA PALÁTOVÁ

ZACHRAŇOVACÍ ARCHEOLOGICKÝ VÝZKUM V TĚŠETICÍCH-PÍSKOVNĚ

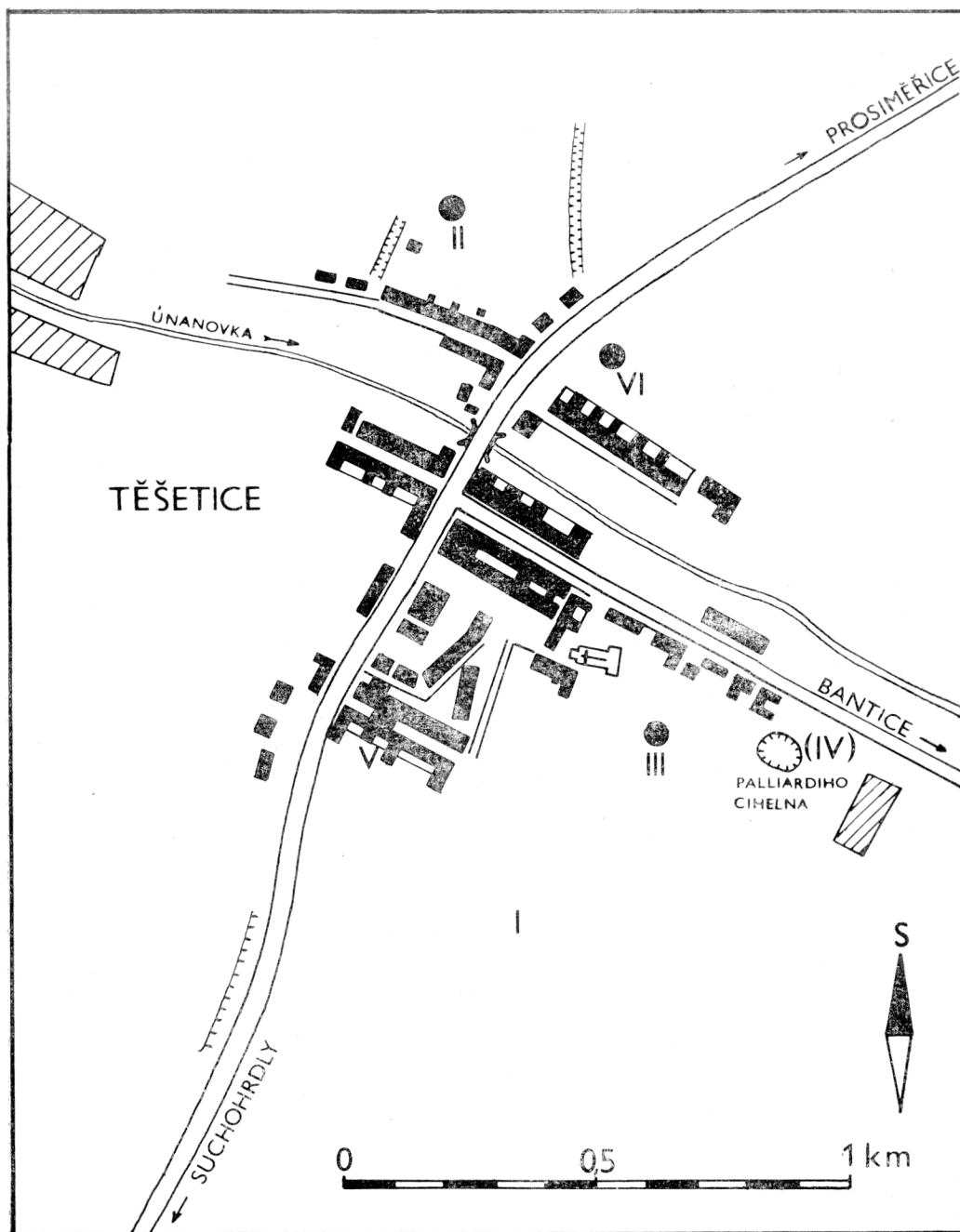
V letech 1980—1982 probíhaly na katastru obce Těšetice (okr. Znojmo) rozsáhlé zemní práce v souvislosti s budováním vodní nádrže na říčce Unanovce. Při odtěžování zeminy na násyp přehradní hráze bylo v těšeticke pískovně narušeno několik objektů z různých období pravěku.

Zachraňovací archeologický výzkum zde provedli pracovníci archeologické stanice katedry archeologie a muzeologie filozofické fakulty UJEP v Brně, kteří pod vedením doc. PhDr. Vladimíra Podborského, CSc., již několik let realizují systematický archeologický výzkum sídliště z mladší domy kamenné (kultura s moravskou malovanou keramikou) v poloze „Sutny“ u Těšetic.

Nálezy z pískovny (označena jako Těšetice VI) můžeme dát do širších souvislostí s již dříve objevenými nalezišti na katastru obce.¹ Staršími výzkumy jsme získali poznatky o osídlení z doby neolitické (kultura s lineární a s vypíchanou keramikou), eneolitické (kultura zvoncovitých pohárů), bronzové (únětická kultura, středodunajská mohylová kultura, velaticko-podolská kultura) a z doby halštatské.

Pískovna leží při severním okraji vesnice, po pravé straně silnice do Prosiměřic (obr. 1). Nedaleko pískovny se nachází jednak poloha Těšetic II („Vinohrady“) a jednak Těšetice III (za kostelem). Již v dřívějších

1 Ze starších výzkumů jsou známy: Těšetice I — okolí hospodářských budov JZD (F. Kalousek, Ein birituelles Gräberfeld und Siedlungsobjekte der Glockenbecherkultur in Těšetice bei Znojmo (Znaim), SPFFBU E 1, 1956, 5—14; V. Podborský, Hrob středodunajské mohylové kultury v Těšeticích na Moravě, AR 12, 1960, 627 až 630; P. Koštuřík, Archeologické nálezy z eneolitu a doby bronzové v Těšeticích (okr. Znojmo), PV AÚB 1971, Brno 1972, 39—42), Těšetice II — „Vinohrady“ (V. Podborský, Sídlíšní nálezy z neolitu a doby bronzové v poloze „Vinohrady“ u Těšetic (okr. Znojmo), SPFFBU E 9, 1964, 19—46; *týž*, Halštatské sídliště v Těšeticích, FAP 9, Praha 1964), Těšetice III — pole za kostelem až po tzv. Pallardiho cihelnu, která byla dříve označována jako Těšetice IV (V. Podborský, Objekt s vypíchanou keramikou v Těšeticích III, SPFFBU E 26, 1981, 9—28), Těšetice V — Ruská ulice (V. Podborský, Hallstattské žárové hroby z Těšetic—Ruské ulice, SPFFBU E 3, 1958, 27—49; *týž*, Ein Etagengefäss aus Těšetice—Russische Strasse (Südwestmähren), SPFFBU E 4, 1959, 27—32).



Obr. 1. Těšetice, okr. Znojmo. Mapa archeologických lokalit v katastru obce.

letech bylo v pískovně zjištěno sídliště a pohřebiště únětické kultury (nepublikováno).²

V průběhu sezóny roku 1982 bylo částečně prozkoumáno 10 objektů z různých pravěkých období a jeden hrob, přičemž další pohřeb byl nalezen přímo v sídlištním objektu č. 7 (dále bude pohřeb uváděn pod tímto označením). Vzhledem ke složitým terénním podmínkám, kdy mohlo dojít ke zborcení stěny pískovny, neboť při těžbě písku docházelo k narušování sídlištních objektů, nemohly být některé z nich náležitě prozkoumány a zdokumentovány — těžba písku pokračovala příliš rychle. Z tohoto důvodu byly u některých objektů pořízeny pouze náčrtky, které nebyly v této práci použity. Všechny objekty byly vytěženy jen částečně a jen ve velmi výjimečných případech byl zachráněn kompletní materiál (objekt č. 5). Po souborném zpracování budou nálezy předány Jihomoravskému muzeu ve Znojmě.

Chtěli bychom touto cestou poděkovat s. Františku Ševčíkovi (Těšetice č. 1), který nás v průběhu zemních prací upozorňoval na některé nálezy a který zachránil část inventáře ze sesunuté části objektu č. 5.

ROZBOR A POPIS INVENTÁŘE OBJEKTŮ A HROBU

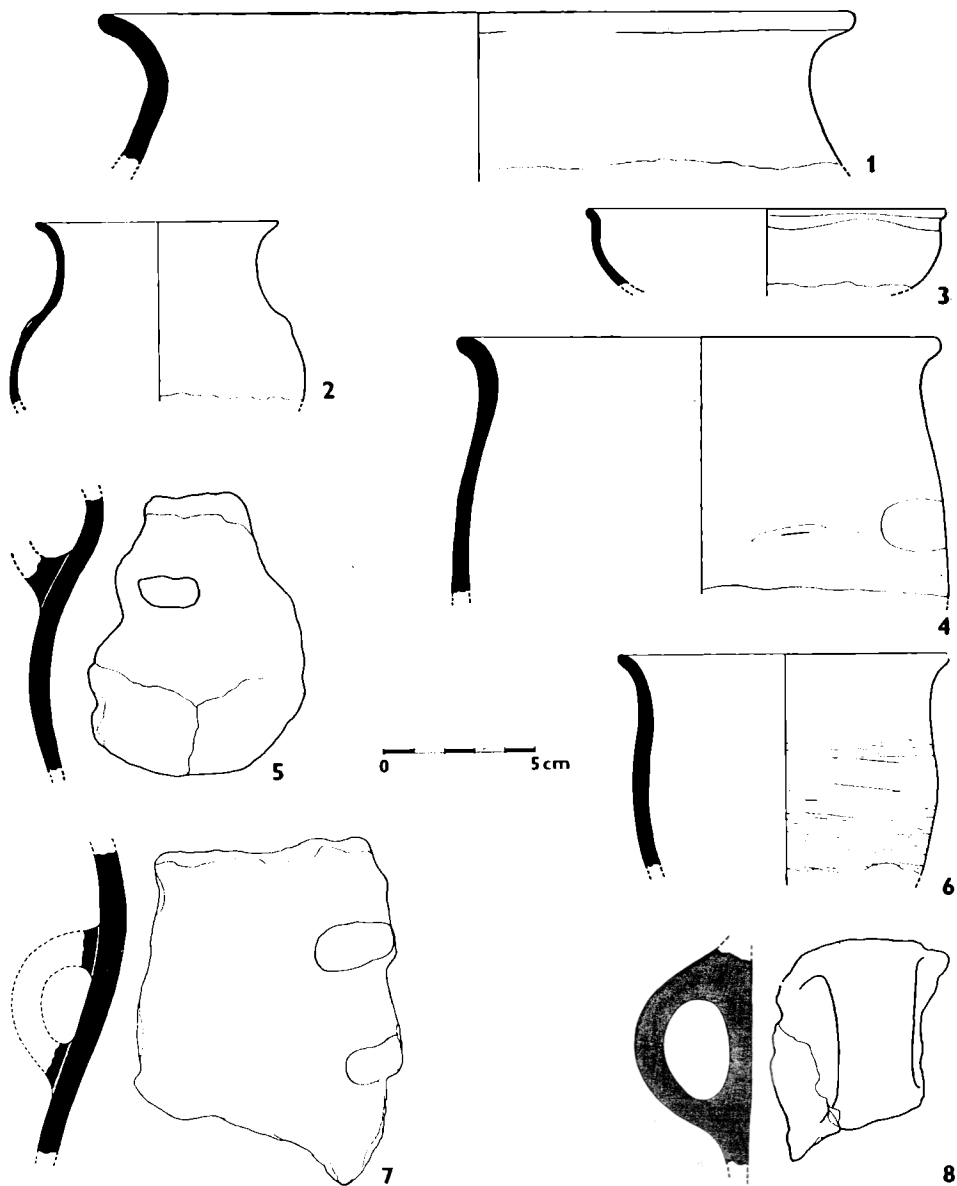
OBJEKT č. 1

Hlubší zásobnicová jáma s relativní hloubkou 80 cm se na stěně pískovny rýsovala hnědým zásypem. Stěny objektu byly v horní části mírně šikmé, ve spodní části silně podsazené (maximální podsazení 180—190 cm). Stěny plynule přecházely v rovné dno. Vzhledem ke složitým terénním podmínkám byl objekt vytěžen jednorázově. Podle nalezených keramických zlomků byl sídlištní objekt přiřazen únětické kultuře.

Popis nálezů

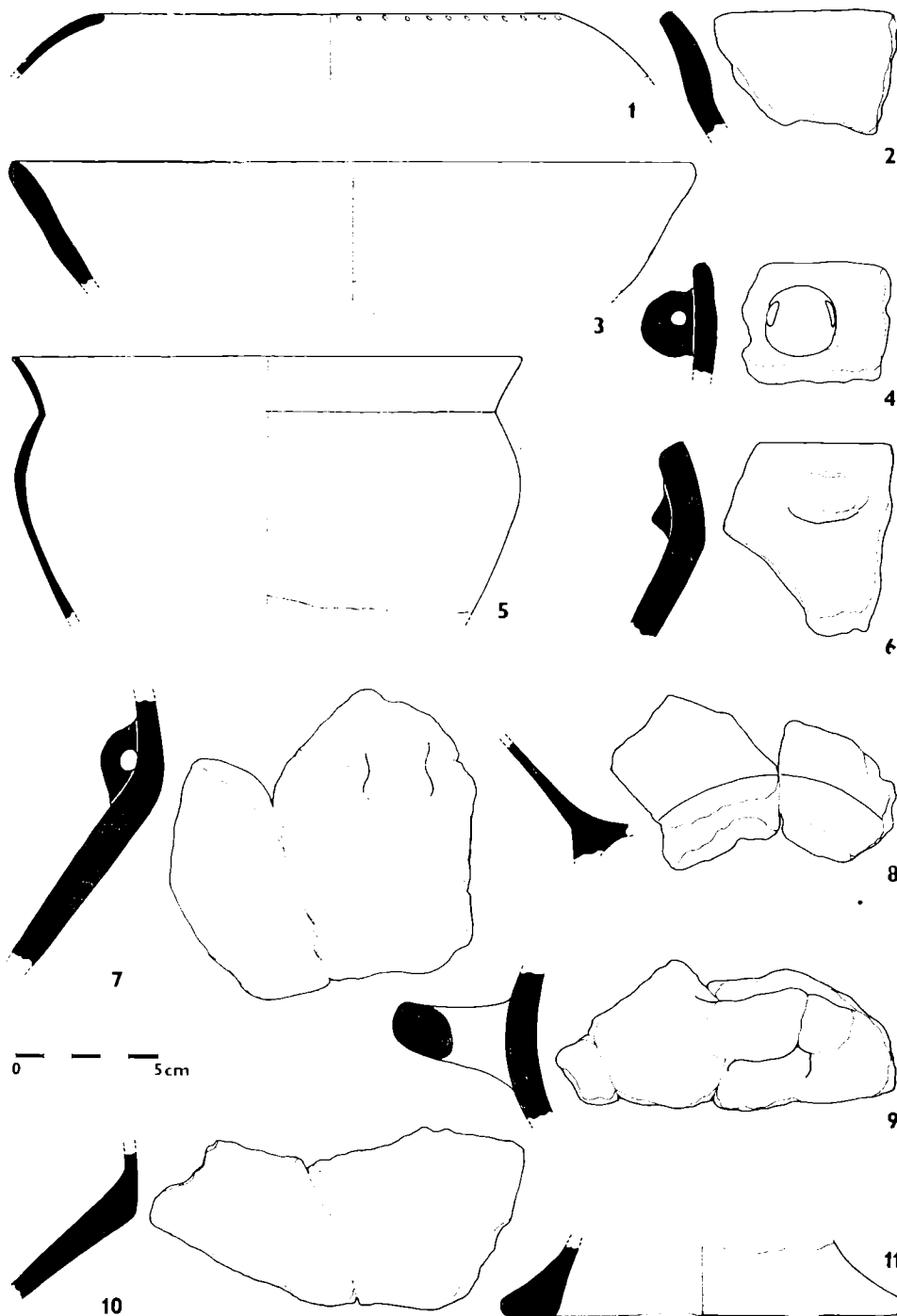
1. Část hrnce s laloky na okraji, pod hladkým hrdlem bylo tělo nádoby zdrsněno slámováním (obr. 2:6).
2. Část hrnce hladkého povrchu šedočerné barvy s vodorovně protáhlým výčnělkem na plecích nádoby. V keramické hmotě příměs slídy (obr. 2:2).
3. Část hrdla hrncovité nádoby žlutohnědé barvy měla uvnitř šedá oka, bez výzdoby (obr. 2:4).
4. Část hrnce šedočerné barvy s hladkým povrchem a okrajem vyhnutým vně, v keramické hmotě příměs slídy (obr. 2:1).
5. Část únětické misky s hladkým povrchem a žlábkem pod okrajem, v keramické hmotě příměs slídy (obr. 2:3).
6. Větší část hrnce hnědé barvy s hladkým povrchem a odlomeným páskovým uchem, v keramické hmotě příměs slídy (obr. 2:7).
7. Část hrnce hladkého povrchu, jehož páskové ucho bylo odlomeno, v materiálu příměs slídy (obr. 2:5).
8. Část hrnce hnědé barvy s hladkým povrchem a páskovým uchem (obr. 2:8).

² V. Podborský, Hliněná pec na sídlišti s lineární keramikou v Těšetících, SPFFBU E 16, 1971, 59—66, pozn. 1 na str. 59.



Obr. 2. Těšetice, okr. Znojmo. Keramický inventář obj. č. 1.

Obr. 3. Těšetice, okr. Znojmo. Keramický inventář obj. č. 4.



OBJEKT č. 2

Ve stěně pískovny se asi pod 30 cm vrstvou ornice rýsovala hlubší zásobnicová jáma (relativní hloubka 90 cm) s poměrně širokým ústím (\varnothing 150 cm) a podsazenými stěnami (maximální \varnothing podsazení stěn asi 200 cm), které přecházely v rovné dno objektu. Jednorázově vytěžený objekt vyplňovala hnědá hlína s nevýrazným obsahem atypické keramiky.

OBJEKT č. 3

Velká hlubší jáma (relativní hloubka 70—80 cm, délka 450—500 cm) se ve stěně pískovny rýsovala kompaktním šedým zásypem. Stěny objektu byly v severozápadní části svislé, zatímco v jihovýchodní mírně šikmé a ostře přecházely v nerovné dno.

Popis nálezů

1. Střep ze dna hnědé nádoby s hladkým povrchem patří kultuře s MMK. V keramické hmotě příměs slídy.
2. Okrajový střep z hrnce hnědé barvy s hladkým povrchem a příměsí slídy v keramickém materiálu náleží kultuře s MMK.

OBJEKT č. 4

Velká nehluboká sídlištní jáma s relativní hloubkou 50—60 cm byla objevena po sesunutí zeminy. Stěny objektu byly v severní části mírně šikmé, v jižní části stupňovité; plynule přecházely v nerovné dno (\varnothing cca 400 cm). Zásyp byl tvořen hnědou až šedou hlínou, která obsahovala v jižní části vápencové konkrce. Objekt byl pro nedostatek času vytěžen pouze částečně. Nalezený keramický materiál náleží pozdnímu stupni kultury s MMK.

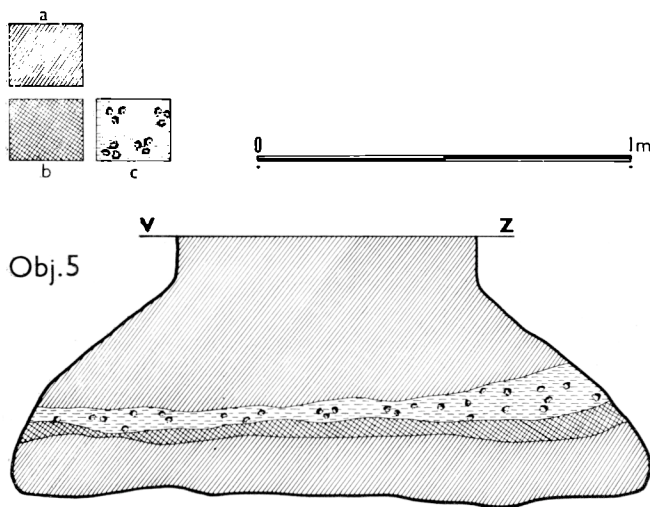
Popis nálezů

1. Hrnc s profilací KNP hnědé barvy s hrubým písčítým povrchem, na němž jsou místy šedá oka (obr. 3:5).
2. Část misky na nízké nožce (obr. 3:8).
3. Část plecí nádoby (obr. 3:10).
4. Okraj bombovité nádoby zdobený záseky pod okrajem — 08 (obr. 3:1).
5. Část hrnce hnědé barvy s hrubým písčítým povrchem a uchem, které spojuje plece a hrdlo nádoby (obr. 3:7).
6. Část putny s rohatým uchem měla písčítý povrch hnědé barvy (obr. 3:9).
7. Část plecí hrnce šedé barvy s hrubším povrchem.
8. Plece nezdobené misky s hladkým povrchem hnědé barvy (obr. 3:3).
9. Prohnuté plece hrubšího povrchu hnědé barvy bez výzdoby (obr. 3:2).
10. Okrajový střep hnědé barvy a hrubšího povrchu, těsně pod okrajem výčnělek s horizontálním povrtem (obr. 3:4).
11. Okrajový střep z hrnce hnědé barvy s hladkým povrchem, těsně pod okrajem odlomený výčnělek (obr. 3:6).
12. Větší část vysoké nožky šedo hnědé barvy a hrubšího povrchu (obr. 3:11).
13. 5 kusů mazanice.
14. 11 kusů zvířecích kostí.

OBJEKT č. 5

Část hlubší únětické zásobnicové jámy (relativní hloubka 70 cm) se ve stěně pískovny rýsovala profilem (obr. 4). Stěny objektu s menším kru-

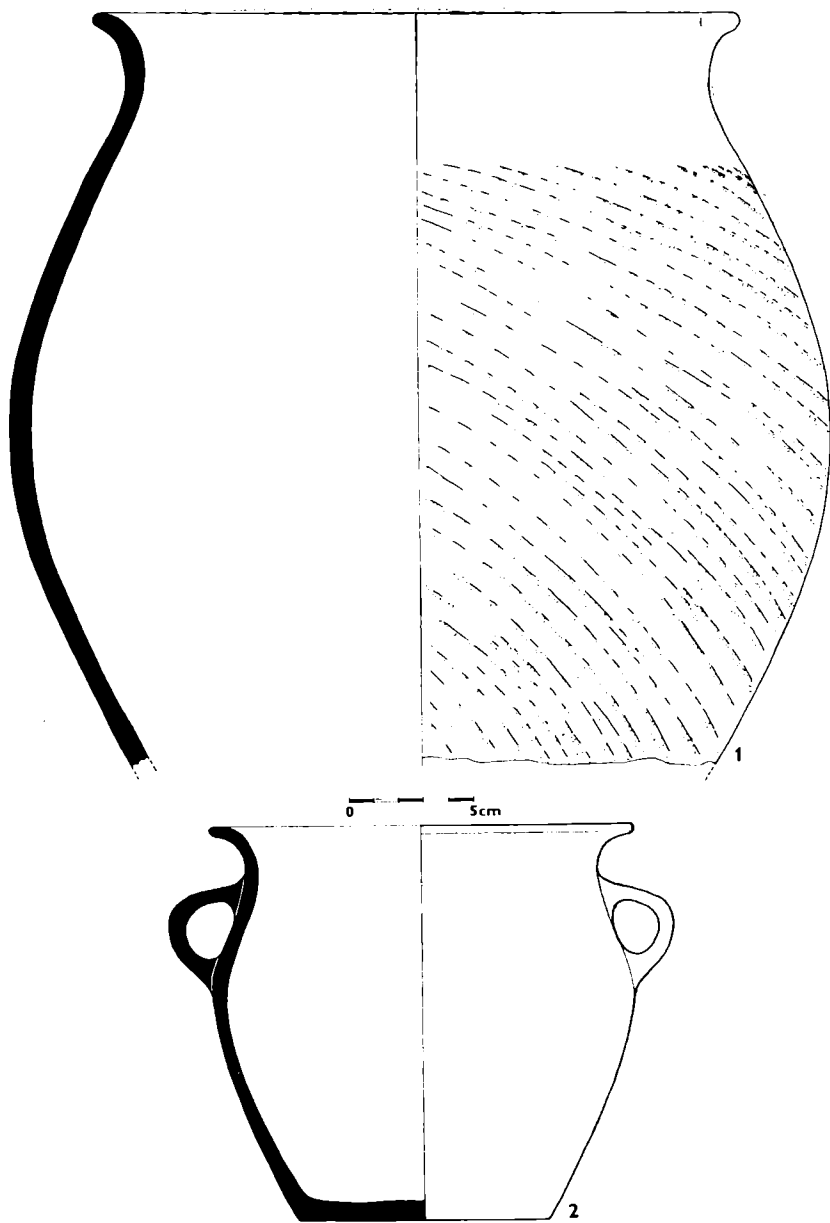
hovým ústím (\varnothing 80 cm) byly v horní části svislé, pak silně podsazené (maximální \varnothing 170 cm) a ostře přecházely v rovné dno. Horní vrstvu zásypu tvořila hnědá hlína (a), asi ve $\frac{2}{3}$ hloubky objektu se na profilu rýsovala méně mocná vrstvička spraše s příměsí vápence (c) a vrstvička sypké rezavé hlíny (b). Těsně nade dnem vyplňovala objekt jemná sypká hlína. Zachovalá část zásobnice byla po skrytí ornice vytěžena po umělých 20 cm horizontech. Největší množství kulturního materiálu (zejména keramiky) bylo soustředěno ve spodní třetině objektu.



Obr. 4. Těšetice, okr. Znojmo. Profil objektu č. 5; a — hnědá hlína, b — rezavá hlína, c — spraš s vápencem.

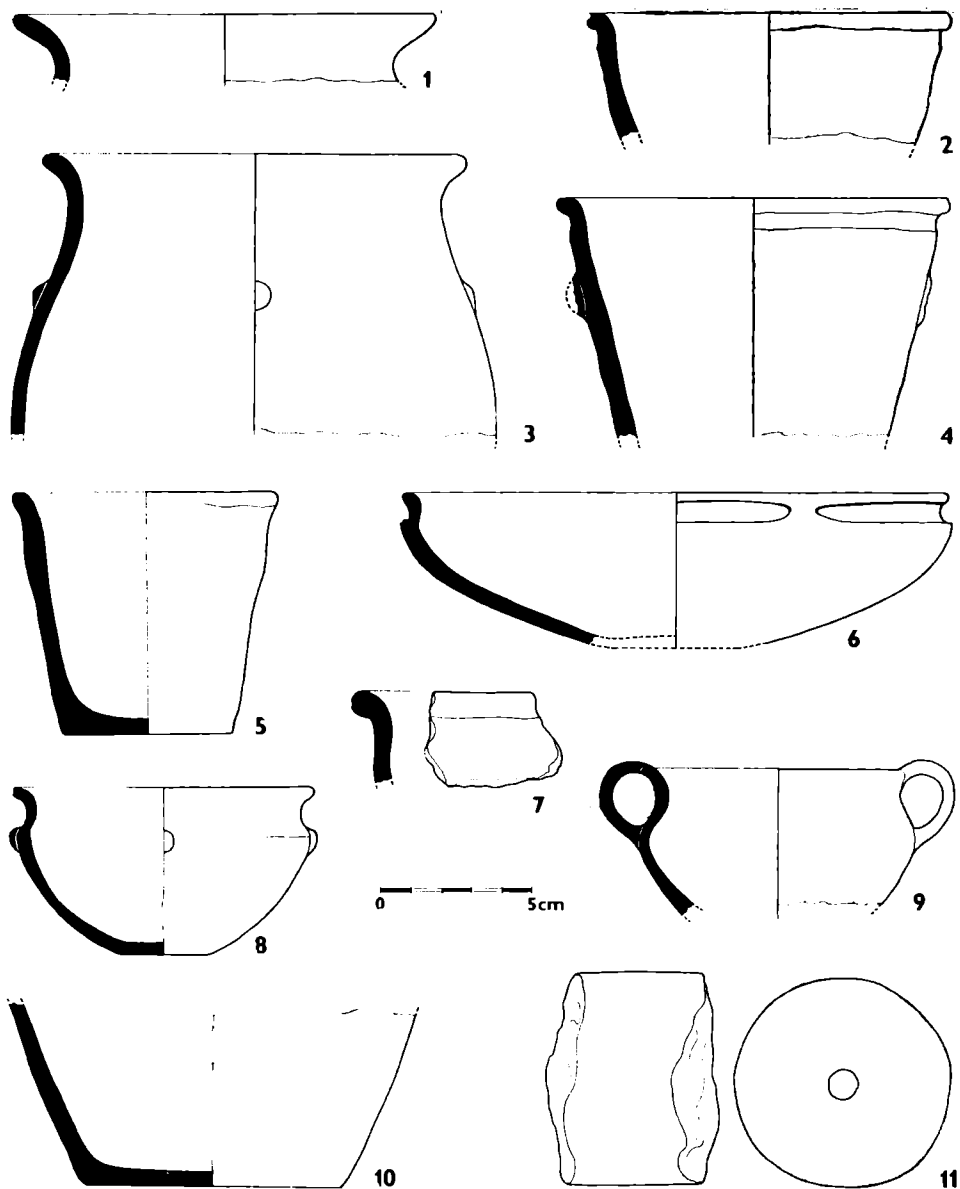
Popis nálezů

1. Únětická miska šedé barvy a hladkého povrchu se žlábkem pod okrajem, v keramické hmotě příměs slídy (obr. 6:6).
2. Únětický hrnek šedočerné barvy s hladkým povrchem a páskovým uchem (obr. 5:2).
3. Téměř celý únětický hrnec šedočerné barvy a hladkého povrchu s rovným dnem.
4. Část hrnce šedočerné barvy s hrubým zdrsňelým povrchem, na těle nádoby odlomen výčnělek (obr. 6:4).
5. Část únětického hrnce esovité profilace s rozevřeným okrajem. V šedoohnědé keramické hmotě příměs slídy (obr. 6:3).
6. Kónická nádobka šedé barvy s hrubším povrchem, pod okrajem mírné prožlábnutí. V hrubém keramickém materiálu příměs slídy (obr. 6:5).
7. Dno s částí spodku nádoby šedé barvy se zdrsňelým povrchem. Vnitřní povrch nádoby černý a vyhlazen (obr. 6:10).
8. Téměř celý profil šedoohnědé únětické misky se žlábkem pod okrajem a výčnělkem na výduť (obr. 6:8).
9. Část únětické misky šedočerné barvy, pod okrajem vyhlazený pruh, zatímco další část těla zdrsňelá. Vnitřní stěna nádoby vyhlazena a černé barvy (obr. 6:9).
10. Část hrnce hlazeného povrchu hnědé barvy s okrajem vyhnutým vně (obr. 6:2).
11. Okrajová část hrnce s vyhlazeným žlábkem pod okrajem a zdrsňelým tělem (obr. 6:1).
12. 2 okrajové střepy hnědošedé barvy s vyhlazeným povrchem a příměsí slídy v keramické hmotě (obr. 6:7).



Obr. 5. Těšetice, okr. Znojmo. Keramický inventář obj. č. 5.

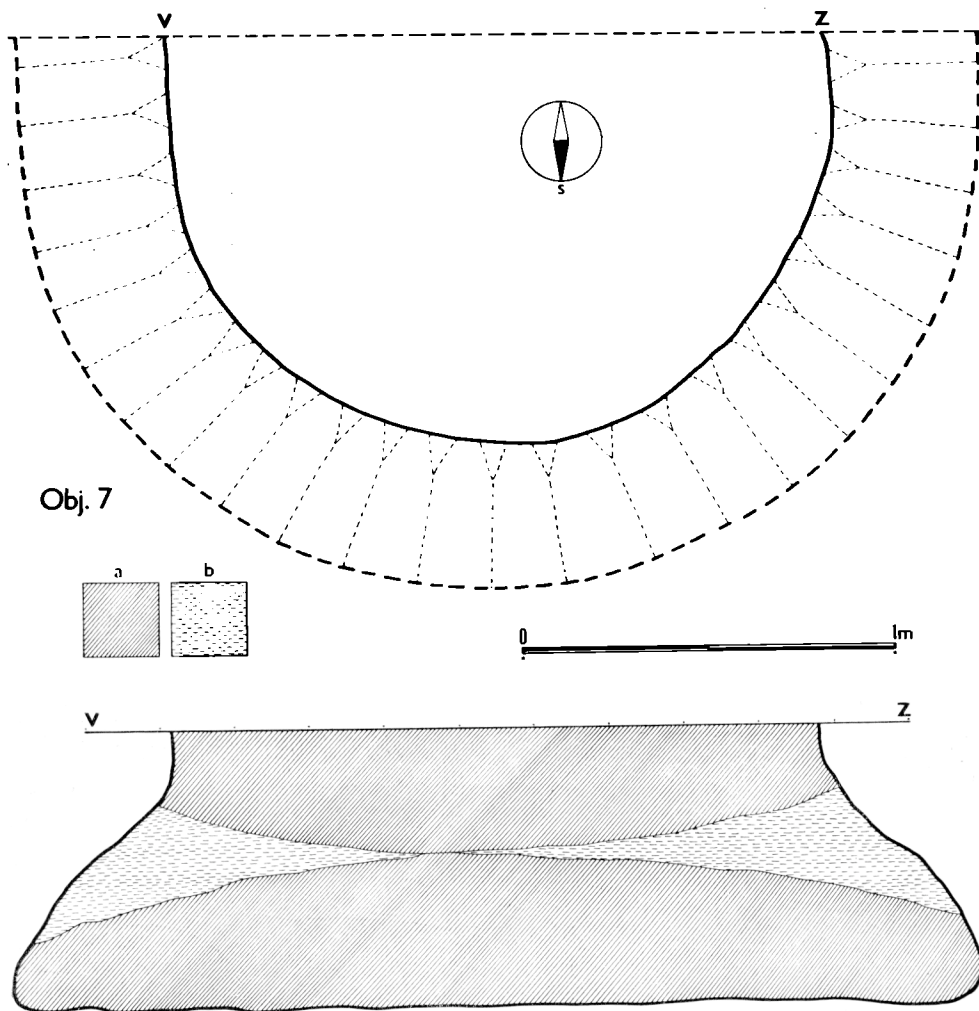
13. Velká část hrnce hnědé barvy se zdrsňelým tělem a vyhlazeným hrdlem. Vnitřní povrch hladký, šedé barvy s příměsí tuhy (obr. 5:1).
 14. Část válcovitého závaží s prvrtem a hladkým povrchem hnědé barvy obsahovala v keramické hmotě příměs slídy (obr. 6:11).



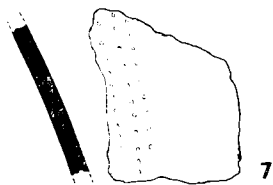
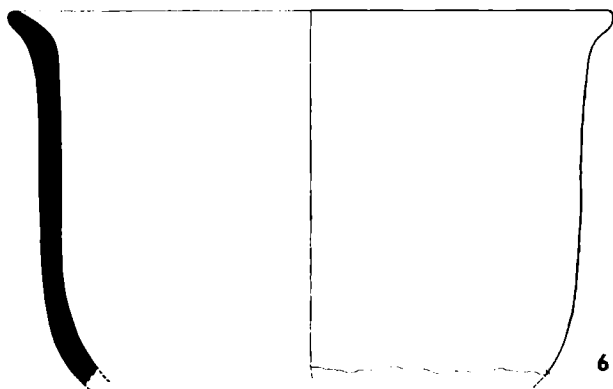
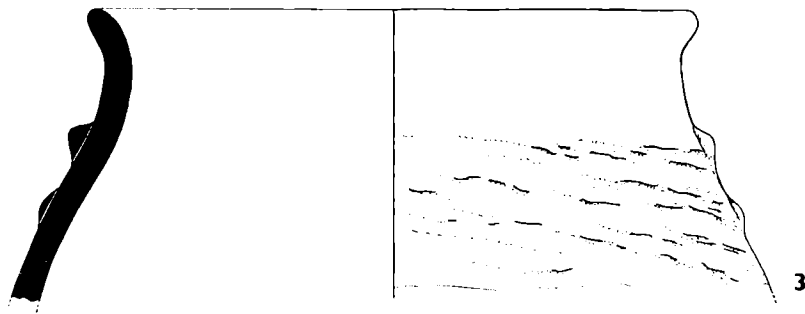
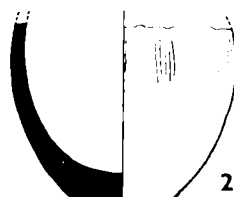
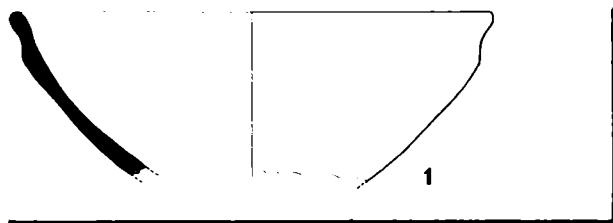
Obr. 6. Těšetice, okr. Znojmo. Keramický inventář obj. č. 5.

OBJEKT č. 6

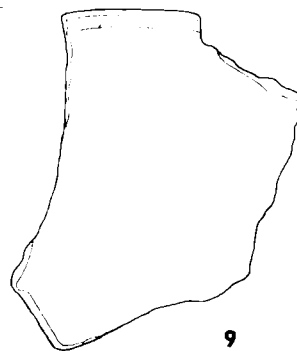
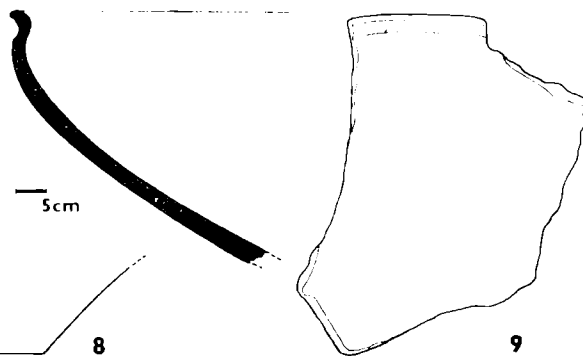
Velký mělký únětický objekt (relativní hloubka 40—60 cm, délka cca 400 cm) rýsující se na stěně pískovny hnědým zásypem nebylo možno vzhledem ke zvláště složité situaci vytěžit. Podařilo se nám zachránit pouze část inventáře objektu, v němž je pozoruhodné značné množství velkých zvířecích kostí a část únětické misky (obr. 8:1).



Obr. 7. Těšetice, okr. Znojmo. Půdorys a profil objektu č. 7; a — hnědá hlína, b — spraš.



0 — 5cm



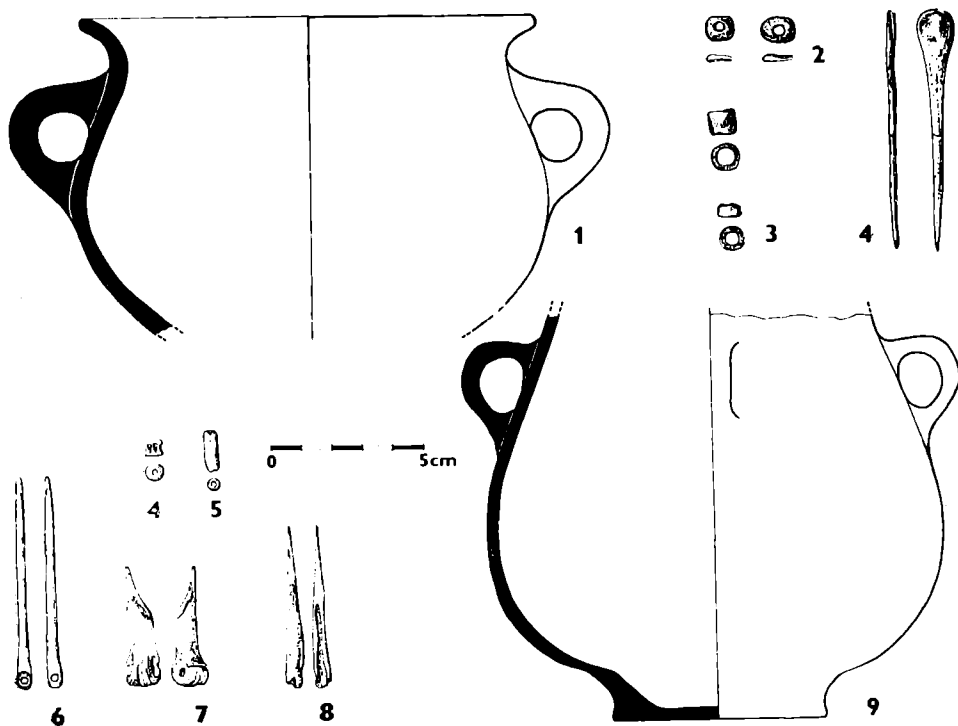
OBJEKT č. 7

Pravěký objekt narušený těžbou písku byl vybrán po umělých 20 cm horizontech. Stěny zásobnicové jámy byly v horní části svislé, směrem ke dnu silně podsazené (relativní hloubka 75 cm, \varnothing okraje jámy 175 cm, \varnothing u dna 260 cm). Objekt byl v horní polovině vyplněn hnědou hlínou (a). Na profilu objektu se asi v jedné třetině hloubky rýsovala sprašová vrstva (b), která se směrem ke stěnám jámy rozšiřovala. Spodní polovina objektu byla vyplněna opět hnědou hlínou (obr. 7).

Rozmanitý materiál únětické kultury byl soustředěn spíše v dolní části zásobnicové jámy, některé nálezy byly uloženy těsně při dně v blízkosti pohřbu (viz dále). Část inventáře objektu byla vybrána ze sesunutě země.

Popis nálezů

1. Hrdlo hrnce šedo hnědého hlazeného povrchu (obr. 8:6).
2. Spodní část únětického hrnce šedočerné barvy s vyhlazeným povrchem a páskovým uchem, v keramickém materiálu příměs slídy (obr. 9:9).
3. Spodní část nádoby šedého povrchu hrubšího provedení byla zdobena motivem třásní (obr. 8:2).
4. Část hrnce hladkého šedého povrchu s páskovým uchem, v keramickém materiálu příměs slídy (obr. 9:1).



Obr. 9. Těšetice, okr. Znojmo, Keramika a kostěná industrie obj. č. 7.

5. Část hrnce černé barvy s okrajem vyhnutým vně a zdrsňelým tělem a vodorovně protáhlým výčnělkem, v keramickém materiálu příměsí slídy (obr. 8:3).
6. Únětická miska hlazeného šedočerného povrchu se žlábkem pod okrajem a s příměsí slídy (obr. 8:9).
7. Část nádoby černé barvy s uchem spojujícím plece a spodek, v keramické hmotě příměsí slídy (obr. 8:5).
8. Část nádoby hnědé barvy a hladkého povrchu s výzdobou provedenou pásy vpíchnů svislé orientace (obr. 8:7).
9. Dno nádoby šedé barvy s vyhlazeným povrchem s částí odsazeného spodku, v keramické hmotě příměsí slídy (obr. 8:8).
10. Okrajový stěp z nádoby šedé barvy s hladkým povrchem s příměsí slídy v keramické hmotě.
11. 6 okrajových stěpů šedé barvy s hlazeným povrchem a slídou v keramickém materiálu.
12. 4 okrajové stěpy hnědé barvy s vyhlazeným povrchem a s příměsí slídy v keramické hmotě.
13. 2 fragmenty únětické misky černé barvy s vyhlazeným povrchem a žlábkem pod okrajem (obr. 8:4).
14. Větší množství fragmentů hnědé barvy se zdrsňelým povrchem, jejichž vnitřní stěna je černé barvy, v keramické hmotě příměsí slídy.
15. Krátké kostěné šídlo z kosti s kloubem (obr. 9:7).
16. Část kostěného šídla.
17. Kostěná jehla (obr. 9:6).
18. Část kostěné jehly (obr. 9:8).
19. Téměř celá kostěná lopatička (obr. 9:4).
20. 9 kostěných korálků rozmanitých tvarů — 3 kotoučovitě, 1 trubičkovitě a 5 profilovaných s otvory (obr. 9:2, 3, 4, 5).

OBJEKT č. 8

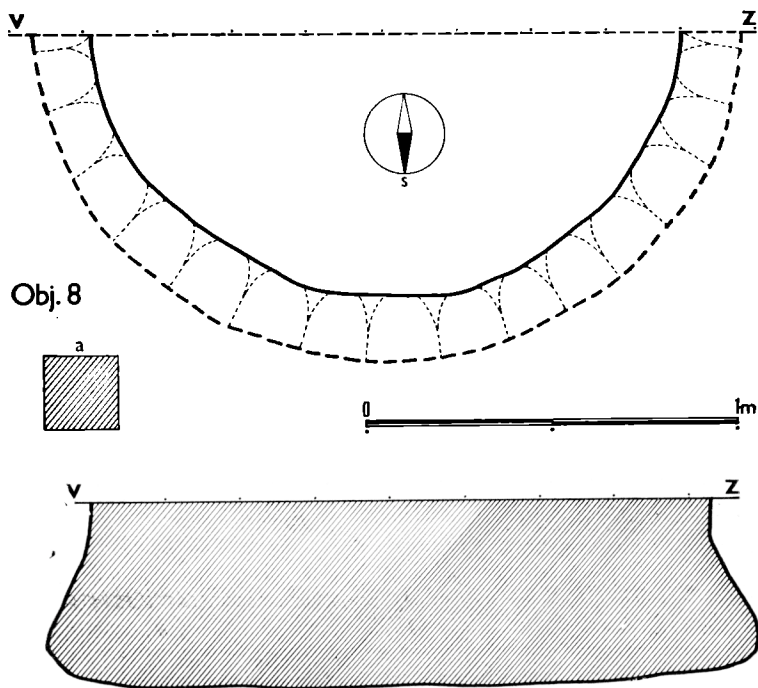
Hlubší únětická zásobnicová jáma (relativní hloubka 70 cm, Ø okraje 165 cm, Ø dna 190 cm) se ve stěně pískovny rýsovala profilem. Po skrytí asi 30 cm vrstvy ornice se na podloží rýsoval necelý půlkruh tmavé hlíny, jež ostře kontrastovala s okolní spraší. Objekt vyplňovala tmavě hnědá hlína promísená vápencovými konkrecemi (a). Mírně podsazené stěny jednorázově vytěženého objektu přecházely v rovné dno (obr. 10). Inventář zásobnicové jámy tvořily nevýrazné keramické zlomky a zvířecí kosti.

OBJEKT č. 9

Velká halštatská jáma narušená těžbou pisku byla částečně vytěžena po umělých 20 cm horizontech (relativní hloubka asi 50 cm, délka cca 400 cm). Stěny objektu přecházely plynule v nerovné zahloubené dno. Zásyp tvořila hnědá hlína, pouze uprostřed objektu se nad dnem rýsovala mazanicová vrstva o mocnosti asi 10 cm.

Popis nálezů

1. Rekonstruovatelná miska se zataženým okrajem hnědošedé barvy s příměsí slídy v keramické hmotě. Na vnější straně nádoby u jejího okraje tuhový pás, uvnitř nádoby motiv slunce provedený černými tuhovými pásy (obr. 11:3).
2. Část misky černé barvy se zataženým okrajem a tuhovaným povrchem nádoby (obr. 11:2).
3. Část hnědé misky se zataženým okrajem zdobené uvnitř černými tuhovými pruhy (obr. 11:1).



Obr. 10. Těšetice, okr. Znojmo. Půdorys a profil objektu č. 8.

OBJEKT č. 10

Malá zásobnicová jáma únětické kultury s podsazenými stěnami a rovným dnem (relativní hloubka 55 cm, \varnothing okraje 110 cm, \varnothing dna 150 cm) byla vyplněna hnědou hlínou (a). Ve spodní části objektu byla na profilu patrná vrstva mazanice a strusky (b) o mocnosti asi 8—10 cm (obr. 12).

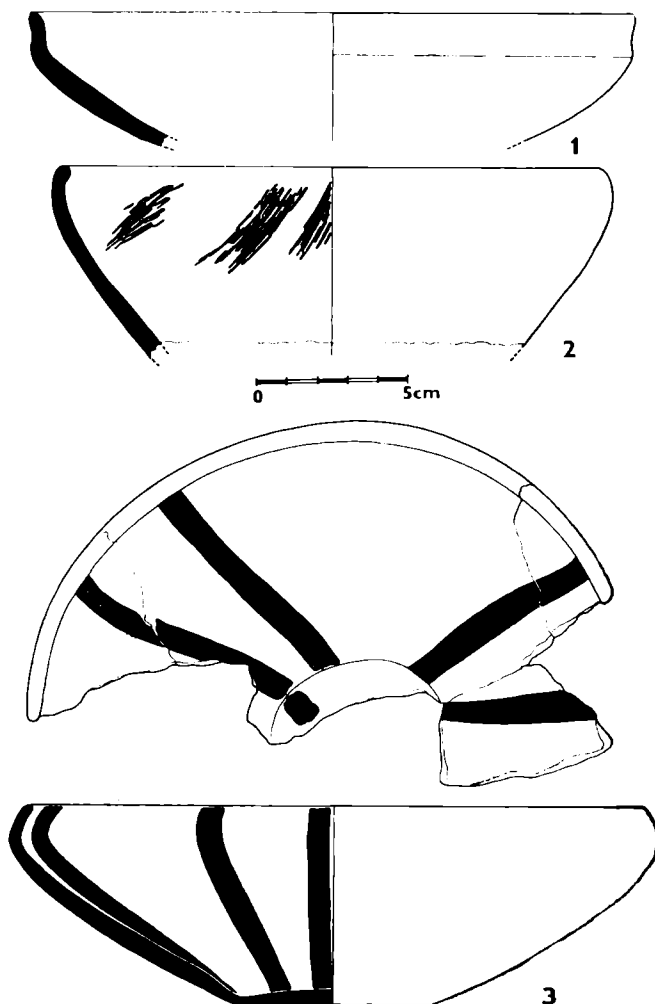
Popis nálezů

1. Část plecí hrnce žlutohnědé barvy s menším výčnělkem na plecích patří únětické kultuře.
2. Část misky s hladkým šedým povrchem a okrajem zalomeným dovnitř. v keramické hmotě příměs slídy.

HROB č. 1

Oválná hrobová jáma byla narušena těžbou písku a na stěně pískovny se rýsovala těsně pod ornici. Zásyp objektu se svislými stěnami, jež ostře přecházely v rovné dno, tvořila černá hlína.

Asi 30 cm pod povrchem ležela částečně dochovaná kostra směřující k východu, obličejem obrácená na jihozápad. Poblíž zborcené lebky s mírně deformovanými čelistmi ležely tři částečně dochované nádoby. Velká mísa s další nádobou uvnitř byla uložena poblíž dlouhých kostí.



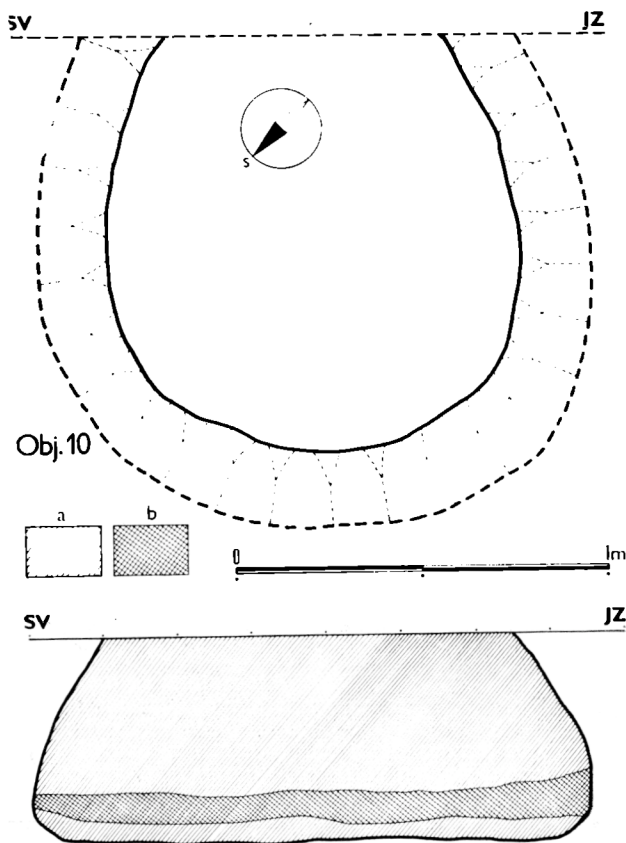
Obr. 11. Těšetice, okr. Znojmo. Keramika obj. č. 9.

Všechny nádoby byly silně porušeny (snad orbou). V oblasti kolen bylo nalezeno železné udidlo. Z kostry se dochovaly dlouhé kosti, drobné kosti se našly jen v ojedinělých případech (tab. XIII).³

Popis nálezů

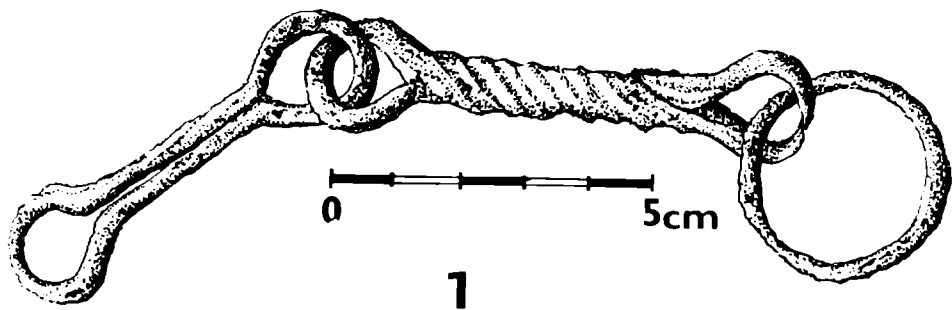
1. Část železného udidla (obr. 13:1).
2. Téměř celý profil kulovité misky s hladkým a částečně tuhováním povrchem, v keramické hmotě příměs slídy (obr. 15:10).

³ Pozůstatky pohřbeného jedince byly předány k antropologickému rozboru *doc. dr. A. Lorencové, CSc.*

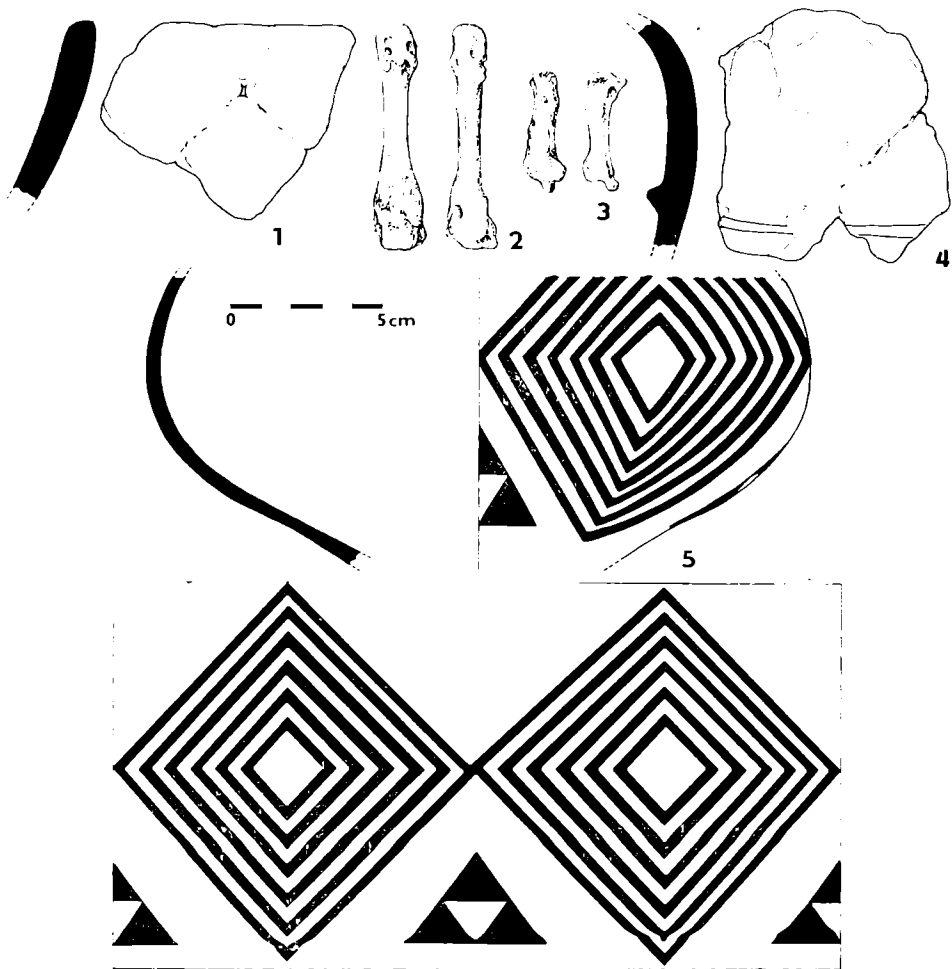


Obr. 12. Těšetice, okr. Znojmo. Půdorys a profil objektu č. 10; a — hnědá hlína, b — mazanice a struska.

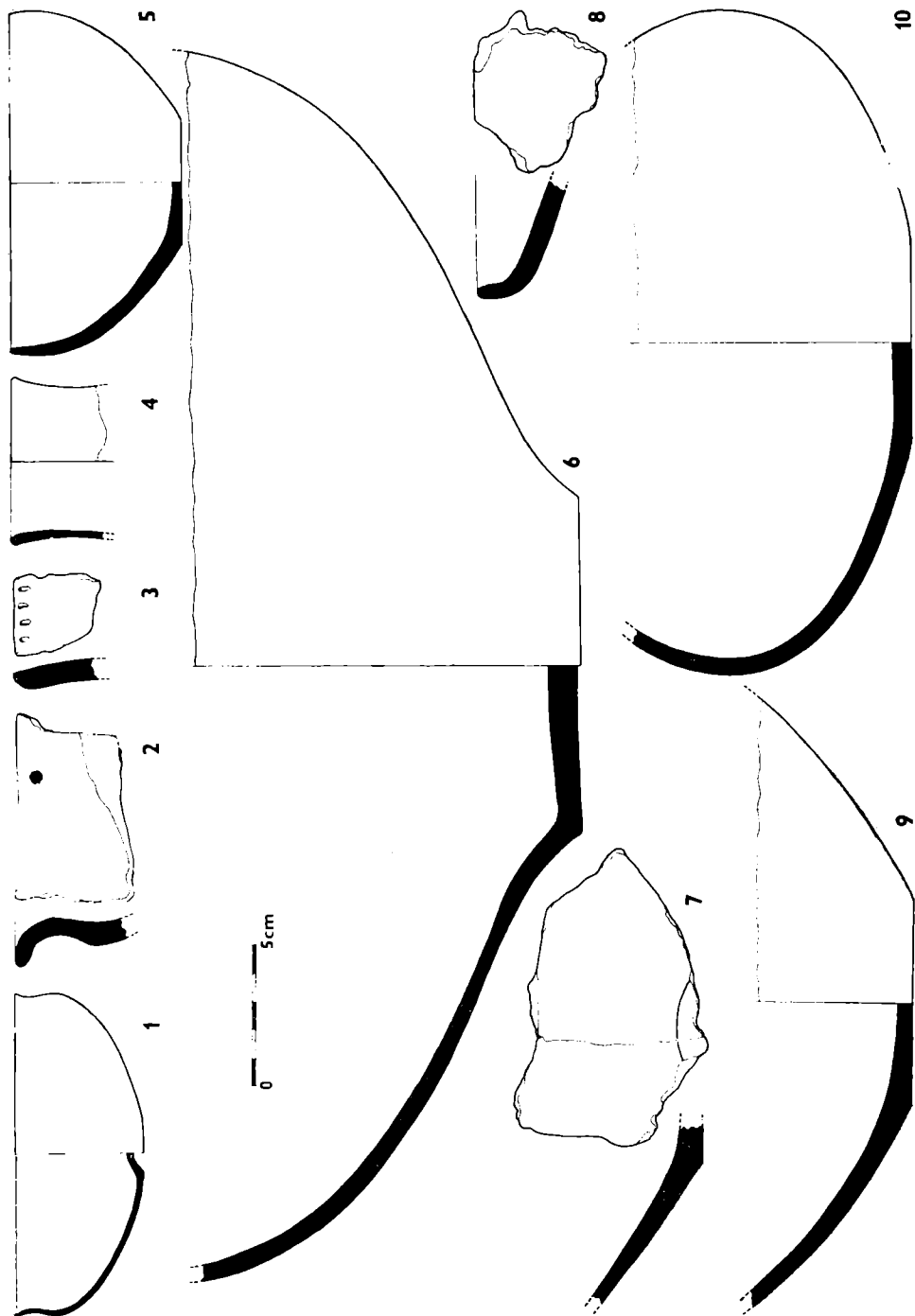
3. Část spodku velké nádoby šedočerné barvy s hladkým povrchem, v keramickém materiálu příměs slídy (obr. 15:6).
4. Část misky šedohnědé barvy a hladkého povrchu s prohnutými plecemi a s omfalem (obr. 15:1).
5. Velká část spodku nádoby s černočerveným malováním (obr. 14:5).
6. Kulovitá nádoba šedočerné barvy s hladkým povrchem, na němž jsou místy zbytky tuhování (obr. 15:5).
7. Část spodku nádoby s vnějším povrchem šedé barvy a s vnitřním povrchem barvy hnědé, v keramické hmotě příměs slídy (obr. 15:9).
8. Spodní část misky s tuhovaným povrchem (obr. 15:7).
9. Část misky černé barvy s hladkým povrchem (obr. 15:8).
10. Část hrdla hrnce hladkého povrchu hnědé barvy s plastickou lištou (obr. 14:4).
11. Okrajový stěp hrubšího povrchu hnědé barvy s příměsí slídy v keramické hmotě (obr. 14:1).
12. Část misky černé barvy s hladkým tuhovaným povrchem a se zataženým okrajem.
13. 5 fragmentů nádoby malované černočervenou malbou.
14. Část hnědého páskového ucha hrubšího povrchu s příměsí slídy v keramickém materiálu.



Obr. 13. Tešetice, okr. Znojmo, Železné utidlo z hrobu č. 1.



Obr. 14. Tešetice, okr. Znojmo, Keramika a kosti z hrobu č. 1.



Obr. 15. Těšetice, okr. Znojmo. Keramika z hrobu č. 1.

15. Okrajový střep pohárku šedé barvy s hladkým povrchem a příměsí slídy v keramické hmotě patří kultuře s MMK (obr. 15:4).
16. Okrajový střep z mísy kultury s MMK se záseky na okraji (obr. 15:3).
17. Část hnědé misky s hladkým povrchem s okrajem seříznutým, v keramické hmotě příměs slídy.
18. Okrajový střep únětické nádoby šedohnědé barvy s hladkým povrchem, na kterém jsou místy šedá oka. Okraj vyhnutý vně, v keramickém materiálu příměs slídy (obr. 15:2).
19. 19 kusů zvířecích kostí (obr. 14:2, 3).

POHŘEB — OBJEKT č. 7

Při vybírání objektu byla v podsazení stěn v hloubce asi 60 cm odkryta lidská lebka. Postupně byla vypreparována téměř celá kostra.⁴ Byla uložena ve skrčené poloze na pravém boku, obličejem obrácena k jihu. Horní končetiny byly zkříženy na hrudníku, skrčené dolní končetiny svíraly s pánví ostrý úhel (tab. XIV).

Pohřeb byl v zásobnicové jámě uložen bez milodarů. V týlní oblasti lebky se dochovaly zbytky kostěného náhrdelníku (obr. 9:2, 3, 4, 5) a u pravé klíční kosti byla nalezena zlomená kostěná jehla (obr. 9:6). V bezprostřední blízkosti kostry se objevil zlomek zrnotěrky (pod hrudníkem), drtidla (pod chodidly), několik střepů, kostí a úlomky mazanice. Zajímavé bylo množství drobných ptačích kústek rozptýlených v okolí pohřbu.

Běžný inventář sídlištních objektů nalezený v blízkosti kostry nasvědčuje tomu, že pohřeb byl uložen do zásobnicové jámy zcela náhodně.

VYHODNOCENÍ VLASTNÍCH KERAMICKÝCH NÁLEZŮ

DOBA NEOLITICKÁ

Dobu neolitickou zastupují nálezy kultury s moravskou malovanou keramikou (dále jen MMK), kterou reprezentuje nevelký soubor z objektu č. 4, tři keramické zlomky z objektu č. 9 a pouze dva keramické fragmenty z objektu č. 3. Veškerý archeologický materiál náleží až II. stupni kultury s MMK, pravděpodobně fázi IIa. Svědčí o tom charakteristická profilace jednotlivých keramických tvarů, příznačná plastická výzdoba a absence znaků nejmladšího období kultury s MMK — vhloubená výzdoba tvořená žlábký. Blížší zařazení do subfází nelze provést, poněvadž kolekce neobsahuje příznačný počet znaků vhodných k bližšímu zařazení.⁵

Největší zastoupení mají v hodnoceném souboru mísy náležející do skupiny s prohnutými a zesílenými plecemi (350).⁶ Dále soubor obsahuje několik fragmentů hrncovitých forem s umístěním ucha na rozhraní

4 Antropologické hodnocení provede *doc. dr. A. Lorencová, CSc.*

5 *P. Koštuřík*, Výšinné sídliště u Oslavan a poznámky k mladšímu období kultury s MMK, SPFFBU E 25, 1980, 65—73.

6 *V. Podborský—E. Kazdová—P. Koštuřík—Z. Weber*, Numerický kód MMK, Brno 1977.

hrdla a plecí nebo umístěním výčnělku těsně pod okrajem, což je příznačným znakem pro II. stupeň kultury s MMK, většinou až pro nejmladší období. Mísy na nožce jsou dvojího druhu: jeden typ má velmi nízkou nožku, druhý vysokou. Obě formy této keramické třídy se zřejmě vyskytují po celé období kultury s MMK, přičemž forma mísy na vysoké nožce je běžná pro celé období kultury s MMK, zatímco nízké nožky jsou hojnější až ve II. stupni.

V souboru naprosto převažuje hrubý keramický materiál a z jednotlivých částí keramických tříd je nutno poukázat na okraj seříznutý (6),⁷ který má své důležité postavení ve všech keramických třídách až ve II. stupni kultury s MMK. Kromě kulovitého výčnělku s horizontálním provrtem (30), rohatého ucha (46) a pravého ucha (51) neznáme další výzdobu tohoto druhu ve sledovaném souboru. Z vhloubené výzdoby se objevily pouze záseky na okraji (08).

Z hodnocené kolekce keramiky kultury s MMK vyplývá, že nálezy z objektu č. 4 i dva fragmenty z objektu č. 3 můžeme zařadit do II. stupně kultury s MMK. Tím získáváme další údaje o osídlení v závěrečném období neolitu na katastru Těšetic, kde máme prokázáno osídlení od nejstarších fází až po nejmladší fázi této kultury.

DOBA BRONZO VÁ

Dobu bronzovou reprezentuje v hodnocené kolekci archeologického materiálu největší množství keramických zlomků, které náleží únětické kultuře (inventář objektů č. 1, 5, 6, 7, 8 a 10), respektive její klasické fázi (R BA₂).

Nejčastěji zastoupenými tvary keramiky jsou hrnce a jejich různé varianty. Objevují se jednak bezúhelné esovitě profilované hrnce se zdrsněným povrchem, které jsou na únětických sídlišcích jedním z nejrozšířenějších tvarů. U některých z nich byl pod okrajem vyhlazený pruh (objekt č. 5), v objektu č. 1 byla nalezena část hrnce s laloky na okraji, objevily se zde také tvary s výčnělkou na hrdle. V hodnoceném keramickém souboru se vyskytly jednouché esovitě profilované hrnce s páskovým uchem a dvouuché hrnce.

Poměrně početná část keramických fragmentů pocházela z mís. Objevily se mísy se žlábkem pod okrajem a mísy se žlábkem pod okrajem a s výčnělkem na výduť. Ojedinelým keramickým tvarem je ve sledovaném souboru kónický pohárek s hrubým povrchem z objektu č. 5.

Nádoby byly vyrobeny většinou z hrubé keramické hmoty s příměsí slídy.

Povrch nalezených nádob bývá jednak zdrsněný, ale objevují se i vyhlazené pásy, většinou pod okrajem nádoby. Z výzdobných prvků se vyskytla jak plastická výzdoba (výčnělky, laloky při okraji), tak i výzdoba rytá. Z objektu č. 7 pochází zlomek nádoby, který je zdoben svisle orientovanými pásy vpichů, a spodek nádoby zdobený motivem třásní. K charakteristickému inventáři únětických sídlišť patří i závaží, které se zde vyskytlo pouze v jediném exempláři pocházejícím z objektu č. 5.

⁷ Klasifikace jednotlivých typů okrajů a dalších charakteristik je provedena podle výše citovaného díla.

Kromě keramiky byla v únětických objektech nalezena i kostěná industrie (objekt č. 7), a to šídlo, jehla a lopatička, dochovaly se i zbytky kostěného náhrdelníku.

Z vyhodnocení archeologického materiálu únětické kultury vyplývá, že zkoumané objekty můžeme přiřadit klasické fázi této starobronzové kultury.

DOBA HALŠTATSKÁ

Dobu halštatskou reprezentují v těšetické pískovně nečetné nálezy z objektu č. 9 a keramický inventář hrobu č. 1, který můžeme přiřadit horákovské kultuře.

Zatímco v objektu č. 9 byl zastoupen jediný keramický tvar, a to misky se zataženým okrajem, v inventáři hrobu č. 1 se objevilo keramických tvarů více. Byly zde nalezeny jednak zlomky kulovité misky, část misky s prohnutými plecemi a omfalem, část kulovité nádoby a část hrnce. Keramická hmota, z níž byly nádoby vyrobeny, obsahovala příměs slídy.

Z výzdobných prvků se zde vyskytla černá malba na červeném podkladě (hrob č. 1) a tuhování povrchu. K velmi pěkným dokladům keramiky horákovské kultury patří část misky nalezená v objektu č. 9 s motivem sluníčka uvnitř nádoby, který je proveden tuhovanými pásy.

Z kovové industrie byl nalezen pouze jediný předmět, a to železné udidlo v inventáři hrobu č. 1.

Z Á V Ě R

Objekty zkoumané v těšetické pískovně v průběhu výzkumné sezóny roku 1982 časově náleží třem pravěkým obdobím — době neolitické, kterou reprezentují nálezy kultury s MMK, době bronzové, jež je zastoupena nálezy únětické kultury, a době halštatské s nálezy horákovské kultury. Zbytky osídlení výše uvedených pravěkých kultur byly v dřívějších letech na katastru obce již objeveny (viz pozn. 1). Dokonce ve vlastní pískovně byly zjištěny pozůstatky sídliště a pohřebiště únětické kultury.

Nově zkoumané objekty potvrdily, že v průběhu sledovaných pravěkých období existovalo na katastru Těšetic několik sídlišť. Z toho plyne, že tato geografická oblast byla velmi vhodná a také vyhledávaná pravěkými obyvateli k osídlení.

Podrobnější závěry budeme moci učinit po zpracování nálezů ze záchranného výzkumu v jihovýchodní části polohy „Sutny“, který byl prováděn v letech 1981—1982 a po konfrontaci s dosud nepublikovanými nálezy z těšetické pískovny.

ARCHÄOLOGISCHE RETTUNGSGRABUNGEN IN TĚŠETICE — KIESGRUBE

Im Jahre 1982 führten die Mitarbeiter der archäologischen Station Těšetice, Kreis Znojmo, archäologische Erkundungen der dortigen Kiesgrube (bezeichnet als Těšetice VI) durch. Teilweise wurden hier zehn Objekte und ein Grab aus unterschiedlichen Zeiten der Urzeit untersucht. Eine weitere Bestattung wurde auf dem Grund des Objektes von Ünětitzer Kultur Nr. 7 gefunden.

Auf Grund der sehr komplizierten Terrainbedingungen gelang es nicht, die Objekte vollständig zu untersuchen. Es gelang aber ein Teil des Inventars zu bergen. Von den zehn untersuchten Objekten lassen sich die Objekte Nr. 3 und 4 der Kultur der mährischen bemalten Keramik zuordnen, die Objekte -Nr. 1, 5, 6, 7, 8 und 10 gehören der Únětizer Kultur an. Das Objekt Nr. 9 enthielt typisch hallstattisches Material. Das sehr arme Inventar des Objektes Nr. 2 erlaubte keine Kulturzuordnung. Alle Objekte der Únětizer Kultur enthielten charakteristisches Keramikinventar (Töpfe, Schüsseln). Außer Keramik wurden in den Objekten auch Tierknochen (die größte Menge enthielt das Objekt Nr. 6), Lehmewurf und Knochenindustrie.

Das Grab Nr. 1, das der Hallstattzeit zugeordnet wurde, enthielt typische schwarzrot bemalte Keramik.

Die Funde in der Kiesgrube können wir in einen weiteren Zusammenhang mit den bereits früher untersuchten und bisher nicht publizierten Siedlungs- und Grabfunden der Kiesgrube und weiteren Lokalitäten im Kataster der Gemeinde Těšetice setzen.